

PAUSELIJKE CONTRAREFORMATIE EN CONCILIAIR PACT

NA afloop van zijn proces in Rome, waar hij zijn aanklacht van ketterij tegen bepaalde leerstellingen van het Tweede Vaticaans Concilie en Paus Paulus VI had moeten hard maken, in 1968, schreef abbé de Nantes onder de titel « *Ik BEN EEN ZOON VAN DE KERK* » :

« *Moge de Heer onze harten leiden in de liefde van God en het geduld van Christus.* » Ja, wanneer de ontknoping nadert zoals de weeën die een geboorte voorafgaan, vragen wij niets anders : de liefde van God, het geduld van Christus. Ik geloof niet dat afstandelijke en respectvolle, maar soms hypocriete relaties tussen onszelf en onze Herders overeenstemmen met de liefde van God. Onze oversten hebben het recht te weten wat wij denken en willen. Maar anderzijds zijn dreigende en brutale verhoudingen evenmin ingegeven door het geduld van Christus. Onze relatie met de H. Vader en onze bisschoppen was misschien wel hard, maar tegelijkertijd ook vrijmoedig én gematigd. Ik heb inderdaad hun dwalingen en hun sektarisme aangetoond en aangeklaagd. Ik heb hun geloof en hun naastenliefde in vraag gesteld, ook dat is waar. Ik geef ook toe dat ik zover gegaan ben, als een vorm van provocatie, om hen formeel te beschuldigen van ketterij en schisma. Maar ik haast me te zeggen dat, **van zodra zij het beslissend bewijs leveren van het katholiek karakter van hun geloof, hun hoop en hun naastenliefde, ik op mijn woorden zal terugkomen en mijn trouw zal betuigen aan hun persoon en hun leergezag.** »

Wat abbé de Nantes hier beschrijft, is de toestand waarin

we vandaag verkeren sinds de uitverkiezing van Benedictus XVI tot Opperherder van de Kerk. Na veertig jaar verdenking van schisma en ketterij met betrekking tot twee Pausen en een Concilie – het korte maar schitterende pontificaat van Joannes-Paulus I buiten beschouwing gelaten – hebben wij sinds 19 april 2005 door Gods genade in de persoon van Benedictus XVI **een katholieke Paus**. Onze H. Vader toont onafgebroken zijn katholiek geloof, zijn katholieke hoop en zijn katholieke naastenliefde. Dat doet hij evenzeer door zijn onderricht – het *Compendium* van de Katholieke Catechismus, de encycliek *Deus caritas est*, talloze redevoeringen en homelies – als door krachtige bestuursdaden. Laten we deze laatste even op een rijtje zetten.

Hij heeft de eigengereide franciscanen van Assisië opnieuw in de pas doen lopen door hen in een *Motu proprio* (november 2005) nieuwe regels op te leggen en onder het gezag van de plaatselijke bisschop te brengen [zie kadertekst op p. 2].

De machtige conciliaire beweging *De Neocatechumenale Weg*¹, die er al decennialang eigenzinnige liturgische praktijken op nahield, werd door de Paus herinnerd aan de discipline van de sacramenten : in een apostolische brief van 1 december 2005, ondertekend door kardinaal Arinze, wordt aan de verantwoordelijken uitdrukkelijk gevraagd om « de liturgische boeken te gebruiken die door de Kerk goedgekeurd zijn, zonder iets weg te laten of iets toe te voegen » en worden zij aangemaand om het ontvangen van de H. Communie waardiger te doen verlopen.

(1) Deze beweging gericht op evangelisatie werd gesticht in 1964 in de sloppenwijken van Madrid door de leek Kiki Argüello. Ondertussen is zij in meer dan honderd landen actief. In 2002 kreeg ze kerkelijke erkenning vanwege de Pauselijke Raad voor de Leken als « een geloofsbeweging in de lijn van het Tweede Vaticaans Concilie, ten dienste van bisschoppen en parochiepastoors ».

PAUS BEPERKT AUTONOMIE VAN FRANCISCANEN IN ASSISIË

Dat de volgelingen van de *Poverello* in zijn geboortestad Assisië te veel vrijheid genoten en daar misbruik van maakten, was vrij algemeen geweten. Onder Joannes-Paulus II durfde niemand dat echter publiekelijk aan de kaak te stellen, want alle initiatieven van de franciscanen konden op de sympathie van de vorige Paus rekenen. Tekenend was b.v. dat de toenmalige Iraakse premier Tariq Aziz aan de vooravond van het uitbreken van de eerste Golfoorlog eerst in Rome de Paus ontmoette en vervolgens op bezoek ging in Assisië. Het waren ook de franciscanen die enthousiast hun volle

steun gaven aan de *niet-katholieke, antichristelijke* «interreligieuze ontmoetingen» die de Paus in de stad van de H. Franciscus organiseerde.

Na de dood van Joannes-Paulus II werd het stilzwijgen doorbroken. De aftredende bisschop, Mgr. Sergio Goretti, kloeg het feit aan dat hij nog nauwelijks vat had op het beleid in de basiliek van *San Francesco* en het aanpalende klooster: «*In Assisi bestonden er echte en vrijwel autonome enclaves, waarover de bisschop geen macht had.*» De bisschop vertelde dat hij bepaalde initiatieven van de franciscanen vaak via de krant moest vernemen...

In november 2005, amper een half jaar na zijn uitverkiezing, greep Benedictus XVI krachtig in. Hij vaardigde een *Motu proprio* uit waarin hij nieuwe regels vastlegde en de onafhankelijkheid van de franciscanen inperkte. De nieuw benoemde bisschop, Mgr. Domenico Sorrentino, kreeg juridische zeggenschap over alle pastorale activiteiten van de volgelingen van de *Poverello* in de Sint-Franciscusbasiliek en de nabijgelegen basiliek van *Santa Maria degli Angeli*. Op 21 februari van dit jaar stelde de Paus bovendien een pauselijk legaat voor beide kerken aan in de persoon van kardinaal Attilio Nicora.

Vervolgens is er de *Communauteit van Sint-Jan*, beter bekend als «*Les Petits Gris*»¹. Benedictus XVI spelde hen onlangs de les en vroeg hen met nadruk om blijk te geven van meer voorzichtigheid in het onderscheiden van roepingen.

Een andere grote bekommernis van de H. Vader is de terugkeer van de «lefebvrissen» in de Kerk. Hun leider, Mgr. Fellay, werd op 29 augustus van vorig jaar in Castel Gandolfo ontvangen. «Wij wachten met open armen op de terugkeer van de volgelingen van Mgr. Lefebvre», verklaarde curiekardinaal Dario Castrillon Hoyos enkele maanden geleden.

Aan de stichter van de *Legionairs van Christus*, de Mexicaanse pater Marcial Maciel, vroeg de Paus om af te zien van elk openbaar ambt en een afgezonderd leven van gebed en boete te leiden, wegens pedofilie. Met deze gezagsdaad pakt hij de grote voorman aan van de «*nieuwe evangelisatie*», die Joannes-Paulus II zo nauw aan het hart lag².

«*Benedictus XVI is er de man niet naar om lastige dossiers in het rek te laten steken of hete onderwerpen te minimaliseren*», schrijft het Franse dagblad *La Croix* terecht (22 mei 2006).

En wij van de *Katholieke Contrareformatie*? Onze beweging behoort zeker wel tot de categorie van de hete onderwerpen en de lastige dossiers! Maar wij zijn duidelijk een geval apart. Wij hebben nog geen

enkel teken van leven ontvangen, en met reden!

WIJ ZIJN KINDEREN VAN DE KERK

Abbé de Nantes heeft nooit de pretentie gehad om de Kerk te redden. «*Ik ben er mij van bewust dat ik niets ben. Ik breng niets nieuws, niets onmisbaars. Ik ben geen subtiële dialecticus zoals Abélard, geen scheppende theoloog zoals Luther, geen profeet van een nieuwe wereld zoals Lamennais, geen kerkvorst die op zijn onafhankelijkheid staat zoals Febronius*³ of Suenens.» Of zoals Danneels, veertig jaar later...

«*Ik ben slechts een stem die roept in de woestijn: hervorm uzelf, laten we ons bekeren, maar laat ons niet de pretentie hebben om de Kerk te hervormen. De mensen die mij horen, kunnen wel proberen om de stem die hun woede opwekt het zwijgen op te leggen, maar mijn aanklacht zal hen blijven achtervolgen zoals het bloed van Abel en de tranen van de Onschuldige Kinderen.*

«*Ik heb niet geoordeeld over de Paus, ik heb hem niet afgezet of in de ban geslagen. Ik heb hem niet bedreigd met opstandigheid – als die al iets zou voorstellen – en ik heb hem niet opgedragen zich aan mijn eisen te onderwerpen of zich akkoord te verklaren met mijn persoonlijke ideeën, zoals de sekte van de modernisten het nu openlijk doet.*» Of die van de integralisten, vandaag de dag.

(1) De Franse dominicaan pater Marie-Dominique Philippe stichtte deze gemeenschap in 1975. Hun bijnaam danken de aangesloten broeders aan hun grijs habijt. Het Vaticaan erkende de Communauteit, die zich inspireert op Vaticanum II, als een religieus instituut afhankelijk van de bisschop van Autun (Boergondië). Naast broeders zijn er ook apostolische zusters en contemplatieven. – (2) De ondertussen 86-jarige pater Marcial Maciel Degollado was een persoonlijke vriend van Joannes-Paulus II die de Paus o.m. begeleidde tijdens zijn reizen naar Mexico in 1979, 1990 en 1993. De Paus gaf aan de door Maciel gestichte priestercongregatie ook de leiding over het *Centrum Onze-Lieve-Vrouw van Jeruzalem*, het pauselijk en oecumenisch instituut dat vlakbij het H. Graf gelegen is. De klachten over misbruik van jonge seminaristen en priesters werden tijdens het vorige pontificaat niet ernstig genomen. – (3) «Febronius» was het pseudoniem waaronder Johannes Nicolaus von Hontheim, hulpbisschop van Trier, in 1763 een controversieel werk publiceerde. Daarin betoogde hij dat de macht van de H. Stoel moest beperkt worden en dat aan de plaatselijke bisschoppen een grotere onafhankelijkheid moest verleend worden. Met deze theorie beoogde «Febronius» bij te dragen tot de verzoening met de protestanten, maar velen grepen het werk aan om te ijveren voor de oprichting van nationale kerken, los van Rome en onderworpen aan het staatsgezag. Paus Clemens XIII veroordeelde het boek in 1764.

« Ik heb vastgesteld dat de ketterij en het schisma zich meester gemaakt hadden van de Heilige Plaats, dat dwaling en vijandschap doorgedrongen waren tot in het hart van de Kerk. Ik heb gezegd en geschreven dat dit onaanvaardbaar was, en dat er een oplossing moest komen voor de nefaste toestand waarin de Kerk zich bevond in haar Opperherder en in haar leden. Ik heb er de oorzaken van aangegeven en ik heb de gevolgen aangekondigd. Ik heb ook de vreedzame middelen aangereikt voor een noodzakelijke Contrareformatie en het herstel van de Kerk. [...]

« Aan zoveel vrienden, de één al wat ongeduldiger dan de andere, zeg ik: het is onze taak om klaar te zien en met luide stem te spreken, maar we mogen niet vermetel zijn en niet aansturen op een breuk. **De schapen moeten wachten op de bekering van de Herders**, ze moeten wachten tot de Heilige Geest tot de oren en het hart van zijn Kerk spreekt. **We moeten blijven bidden, en lijden met de H. Vader – en ongetwijfeld ook voor hem** » (CRC nr. 25, oktober 1969, p. 13).

Deze woorden zijn ook vandaag, en vandaag misschien meer dan ooit, van kracht. Zij dicteren ons de houding die wij tegenover Paus Benedictus XVI moeten aannemen: bidden en lijden met de H. Vader en ongetwijfeld voor hem... en, wie weet, ook door hem.

HET CONCILIAIR PACT

Verschillende woensdagen na elkaar vertelde de Paus over de roeping van de Twaalf en hun zending. Aan die zending is tot op vandaag, doorheen hun opvolgers, geen eind gekomen. Zij bestaat er niet in om de bouwwerf van deze wereld te belichten, maar wel om onze blik te richten naar het licht van God:

« De eeuwen door heeft de Kerk, organisch opgebouwd onder de leiding van haar wettige Herders, voortgeleefd in de wereld als een mysterie van communio, onderlinge gemeenschap, waarin zich in zekere zin de communio van de Drie-ene God weerspiegelt, het mysterie van God zelf » (29 maart 2006).

« Het licht dat de Kerk doet schitteren als een teken temidden van de volkeren » is deze communio. Buiten de communio is slechts « duisternis ».

Want er is niet alleen de communio in het licht:

« Als de gave van de eenheid in de Heilige Geest ontbreekt, is de verdeeldheid binnen de mensheid onvermijdelijk. »

Wat Benedictus XVI hier zegt, is radicaal in tegenspraak met de conciliaire constitutie *Nostra Aetate*, die beweert dat « het menselijk ras in onze tijd steeds meer één wordt ». In de algemene audiëntie van woensdag 5 april herinnerde de Paus eraan dat « vanaf het begin ook de verdeeldheid de kop opstak. De gemeenschap van de

leerlingen kende vanaf het begin naast de vreugde van de genade van waarheid en liefde van de H. Geest, ook de beproeving; die uitte zich in tegenstellingen rond de geloofswaarheid, met de daaruit voortkomende scheuring van de gemeenschap. Zoals communio van liefde vanaf het begin tot het einde bestaat, **zo bestaat helaas ook vanaf het begin tot nu de verdeeldheid**: “Zij zijn uit ons midden voortgekomen”, zegt de eerste Brief van Sint-Jan, “maar zij behoorden niet werkelijk tot ons. Als zij tot ons hadden behoord, dan zouden ze bij ons gebleven zijn. Maar het moest duidelijk worden dat zij geen van allen bij ons horen” (1 Jo. 2, 19). »

Op dit punt aanbeland stelt abbé de Nantes aan Benedictus XVI dezelfde vraag die hij vroeger ook al aan Paulus VI en aan Joannes-Paulus II stelde: *DE LEDEN VAN DE WERELDRAAD VAN KERKEN, DIE ALLEMAAL BEHOREN TOT DISSIDENTE, SCHISMATIEKE OF KETTERSE BELIJDENISSEN, BEHOREN DIE TOT DE “ONZEN”, JA OF NEEN?*

Abbé de Nantes op een jongerenkamp van de CRC in de Jura (augustus 2005).

Wij weten dat het antwoord NEEN is. Zoals de stichter van de Katholieke Contrareformatie in 1973 in zijn Aanklachtenboek tegen Paulus VI schreef: « Als de Ene Kerk bestaat, dan zijn er geen twee. Omdat de katholieke Kerk enig en één is, sluit zij door haar wezen zelf elke andere “Kerk” uit. Dat is een zaak van goddelijk geloof, die ons verbindt met deze éne Kerk als met het grote en universele “plan van God met betrekking tot de wereld en in de geschiedenis”. Al de rest is slechts schisma, ketterij en ijdele uitvinding van mensen, waarin Gods genade niet geschonken wordt » (*Liber accusationis I*, p. 63).

Als dat zo is, dan was de oecumenische viering die door de Paus werd voorgezeten in de lutherse kerk van Warschau, op de eerste dag van zijn bezoek aan Polen in mei van dit jaar, slechts een schijnvertoning. Toch heeft Benedictus XVI zich hiertoe laten gebruiken... Waarom? Nochtans had hij een maand tevoren nog gezegd: « Er is geen communio mogelijk met hen die zich verwijderd hebben van de heilsleer (zie 2 Jo. 9-11). »

« *De eerste Brief van Sint-Jan toont duidelijk aan* », aldus nog de H. Vader op woensdag 5 april, « *dat de jonge Kerk zich goed bewust was van de mogelijke spanningen in het ervaren van de communio : er is in het Nieuwe Testament geen stem die zich krachtiger verheft om de realiteit en de plicht van de broederlijke liefde onder de christenen te onderstrepen ; maar diezelfde stem richt zich met grote gestrengheid tot de tegenstanders, die lid zijn geweest van de gemeenschap en die het nu niet meer zijn. De Kerk van de liefde is ook de Kerk van de waarheid, en deze waarheid moeten wij allereerst begrijpen als trouw aan het Evangelie dat de Heer Jezus aan de zijnen heeft toevertrouwd.* »

« *De WAARHEID en de LIEFDE zijn twee gezichten van dezelfde goddelijke gave die, dank zij het apostolisch ambt, in de Kerk wordt bewaard en ook vandaag nog aan ons wordt doorgegeven. Doorheen de dienst van de Apostelen en hun opvolgers komt de liefde van de Drie-ene God ook tot ons om ons de waarheid te doen kennen die ons vrij maakt (Jo. 8, 32).* »

Een écht katholieke zienswijze... Maar waarom brengt Benedictus XVI ze dan in Warschau op 25 mei niet in de praktijk ? Er is maar één antwoord mogelijk : *OMDAT HIJ TOEN NIET VRIJ WAS.* Hij was een gevangene. Van wie ? Van wat abbé de Nantes het “**conciliair pact**” genoemd heeft, een overeenkomst die teruggaat tot Paulus VI. Die Paus maakte inderdaad geen fundamenteel onderscheid meer tussen enerzijds de Rooms-katholieke Kerk en anderzijds de schismatieke of ketterse belijdenissen toen hij in zijn openingstoespraak van de derde zitting van het Concilie uitriep : « O ver verwijderde Kerken die Ons toch zo nabij zijt ! O Kerken waarnaar wij zo innig verlangen ! O Kerken van ons onafgebroken heimwee ! O Kerken van onze tranen ! », enz. (14 september 1964).

Benedictus XVI deed hetzelfde toen hij zich in de lutherse kerk van Warschau tot de vertegenwoordigers van de aanwezige “Kerken” richtte als « *tot de zeven Kerken van Azië* », waarover Sint-Jan spreekt bij het begin van de Apocalyps. « *Het is met de woorden van het Boek van de Openbaring, waarmee Joannes de zeven Kerken van Azië groet, dat ik mijn hartelijke wensen wil richten tot allen die hier tegenwoordig zijn, en vóór alles tot de vertegenwoordigers van de Kerken en kerkelijke gemeenschappen die deel uitmaken van de Poolse Oecumenische Raad.* »

En zo zien we eens te meer hoe « *de onophoudelijke oecumenische propaganda onvermijdelijk uitloopt op de erkenning van de andere christelijke belijdenissen als waarachtige heilsgemeenschappen. Betekent dat geen minachting voor de Wil van God ?* » vroeg abbé de Nantes aan Paulus VI.

Het is zeker dat Paulus VI op de vraag : « *KAN MEN GERED WORDEN BINNEN EN DOOR ÉÉN VAN DE 204 KERKEN DIE LID ZIJN VAN DE WERELDRAAD VAN KERKEN ?* » bevestigend antwoordde. Terwijl de katholieke Kerk altijd negatief geantwoord heeft.

En Benedictus XVI ? Voor het ogenblik lijkt hij gebonden door zijn wil om in de “continuïteit” van zijn onmiddellijke voorgangers te blijven. Maar desondanks wijzen zijn eigen woorden ons de weg : « *Alles wat wij zien in de jonge Kerk moedigt ons aan om te bidden voor de opvolgers van de Apostelen, voor alle bisschoppen en voor de opvolgers van Petrus, opdat zij in die zin werkelijk Apostelen van Christus zouden zijn, zodat zijn licht – het licht van de waarheid en van de naastenliefde – nooit zou uitdoven in de Kerk en in de wereld.* »

broeder Bruno van Jezus

KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE IN POLEN ?

Polen is een katholiek land. Meer dan 95 % van zijn 38 miljoen inwoners zijn gedoopt ; 45 % van de Polen gaat elke zondag naar de Mis ; het land telt 133 bisschoppen, 28.500 priesters, 6400 seminaristen en 24.000 vrouwelijke religieuzen.

Onder kardinaal Wysinski, priemaat van Polen van 1948 tot 1981, vormde de Kerk één hecht blok. Hij verdedigde zonder compromissen de aloude Poolse traditie tegen het communisme en tegen het conciliair en postconciliair reformisme. Zijn opvolger, kardinaal Glemp, trok die lijn door. Maar de val van het IJzeren Gordijn confronteerde het voormalig Oostblokland met het Westers materialisme en zijn talloze verleidingen. Velen in de Poolse Kerk willen bre-

ken met “vroeger” en “meegaan met de tijd”.

Tegen die tendens verzet zich de Poolse katholieke radiozender *Radio Marija*, die gesticht werd op 8 december [!] 1991 en wordt geleid door pater Tadeusz Rydzyk, een redemptorist. De zender is traditioneel-katholiek en bereikt met zijn programma's dagelijks tot twee miljoen luisteraars ! Elke dag begint op de « Radio van Maria » met de uitzending van de H. Mis ; driemaal daags wordt het rozenhoedje gebeden. In 2004 begon pater Rydzyk, dank zij fondsen van luisteraars en geestverwanten, zelfs met een televisieketen, *Telewizja Trwan* (“Ik ga door”). Ondertussen geeft hij ook de vierde grootste krant van Polen uit, *Nasz Dziennik* (“Ons dagblad”).

Deze invloedrijke mediagroep is alle liberalen – ook en vooral de liberaal-katholieken in binnen- en buitenland ! – natuurlijk een doorn in het oog. Zij verwijten pater Rydzyk naast “antisemitisme”, “homofobie” en “eng nationalisme” ook vermenigving van godsdienst en politiek. Het zou de schuld [sic] zijn van Radio Marija dat eind vorig jaar een “uiterst-rechtse” regering in Polen aan de macht kwam, met o.m. de katholieke « *Liga van Poolse Gezinnen* » van Roman Giertych. Spilfiguur van de nieuwe regering is de 57-jarige voorzitter van de partij « *Wet en Gerechtigheid* », Jaroslaw Kaczynski – een vriend van pater Rydzyk. Op 7 juli jl. werd Kaczynski overigens premier van zijn land. Zijn tweelingbroer Lech is president.

AFREKENING MET FREUD

HET ONWETENSCHAPPELIJK KARAKTER VAN DE PSYCHOANALYSE

Dit jaar wordt herdacht dat Sigmund Freud, de grondlegger van de psychoanalyse, 150 jaar geleden geboren werd. De herdenking verloopt wat in mineur, want de reputatie van Freud heeft de afgelopen jaren flinke deuken gekregen. Lang voordien al, in 1981, toen Freud nog een onaantastbaar icoon was waarop de publieke opinie geen enkele vorm van kritiek dulde, maakte abbé de Nantes een vernietigende balans op.

CARL Gustav Jung, lange tijd leerling en vriend van Freud tot hun wegen voorgoed scheidden, heeft de redenen voor het grote succes van zijn leermeester als volgt verwoord: « *Freud is op het toneel verschenen in historische omstandigheden die een optreden als het zijne echt noodzakelijk maakten. Freud leefde op het einde van de Victoriaanse tijd. Deze tijd was een periode van verdringing, van flauwe en weinig enthousiasmerende idealen, van burgerlijkheid. [...]. Nog maar kort tevoren was de wereld grondig door elkaar geschud door het Franse rationalisme en de daaropvolgende Revolutie. Maar alle pogingen tot morele bevrijding werden verstikt door het ingrijpen van de publieke opinie van de burgerij* » (in: *Das Seelenproblem des modernen Menschen*). Samengevat: de leer van Freud is een reactie tegen het burgerlijk rationalisme en zijn verpletterende schijnheiligheid.

Prof. Henri Baruk, zelf een psychiater, noteert het nut van Freud in het wetenschappelijk klimaat van de tweede helft van de negentiende eeuw: « *De psychoanalyse was in het begin een reactie en een protest tegen de geest van absolute objectiviteit die de natuurwetenschappen beheerste. Men kon die denkwijze niet volledig op de Mens toepassen zonder de problemen die specifiek menselijk zijn te vervormen. Op dat punt, in het beginstadium van zijn onderzoek, leek Freud aan de geestelijke factoren de rol terug te geven die ontkend werd door een wetenschap die exclusief materialistisch en objectief was...* » (inleiding op Dugast Rouillé, *La psychanalyse devant la morale et la religion*, 1980).

De schok, het oproepen van de andere kant van het menszijn was noodzakelijk. Het was heilzaam dat er een grote steen gegooid werd in de poel van het filosofisch rationalisme en het luxueus materialisme van een kleinburgerlijke samenleving waar alles rechtlijnig, netjes, efficiënt en plezierig moest zijn – of moest lijken! In die maatschappij was de mens goed van nature uit (erfenis van Jean-Jacques Rousseau), stak de wereld rationeel in elkaar (erfenis van de *Encyclopédie*) en was de gemeenschap voorgoed bevrijd van bijgeloof en taboes (erfenis van Voltaire). Op het voorplan van dat theater liet Freud opeens het menselijk beest rondlopen... Hij wilde zo elke toeschouwer als in een spiegel confronteren met de eigen *beestachtige* beeltenis. En de hele zaal veerde luid applaudisserend recht.

Het woord “beestachtig” wordt hier met opzet

gebruikt. Als Freud alleen maar de mens had *vernerd* door hem te herinneren aan zijn « dierlijkheid » en zijn sterke lichamelijke instincten – die door de Victoriaanse maatschappij volkomen ten onrechte als schandelijk en onuitspreekbaar waren gebrandmerkt – dan zou zijn optreden heilzaam geweest zijn, en dan zou de Freudiaanse leer de wedergeboorte van een krachtig en wijs humanisme ingeluid hebben.

Maar het is niet dat wat Freud gedaan heeft. Hij heeft de mens niet teruggebracht tot het « dierlijke », maar hem veel dieper neergehaald: hij heeft er een *beest* van gemaakt.

Freud heeft er aanspraak op gemaakt dat hij ons in onszelf een geperverteerde natuur deed zien, een verdorven dier, een beest dat wel intelligent is, maar dat zijn intelligentie alleen maar aanwendt om zijn instincten bot te vieren en ze van hun natuurlijk doel af te leiden. Zoals de apen in de dierentuin waaraan hun bewakers alle denkbare perversies aanleren... Tussen de normale mens en de mens van Freud ligt heel de afstand die er is tussen een groep chimpansees die in het evenaarswoud in volle vrijheid leeft en hun opgesloten soortgenoten die geobsedeerd zijn door bestiale gedragingen... hen aangeleerd door mensen. Zo worden normale adolescenten na afloop van de verplichte lessen over het Freudianisme emotioneel zwaar geraakt, en vaak worden ze het slachtoffer van verkeerde neigingen waarvan ze totaal niets afwisten maar waarvan ze hebben horen beweren dat die in hun onbewuste verborgen zaten. Hun *dierlijkheid* is ontwaakt als *beestachtigheid*. Dat is niet hetzelfde: het is de **Freudiaanse pest** die van het ene naar het andere voert.

Het was ongetwijfeld nodig om een al te optimistisch tijdvak eraan te herinneren dat de mens in zich een duistere kant heeft die zich verzet tegen de rede en die niet in puur rationele termen kan gespecificeerd worden. Maar het was totaal verkeerd om onder dat voorwendsel de mens ervan te overtuigen dat hij zich ongegeneerd in de wellust mag wentelen – althans in het onbewuste – zoals een varken en nog lager, om te voldoen aan de grillen van zijn verbeelding.

DE EIGEN ABNORMALITEIT VERALGEMEEND

Sigmund Schlomo Freud werd uit joodse ouders geboren in Freiberg (Moravië) in 1856. Zijn eigen wereldje was erg kleinburgerlijk. Als kind werd hij genegeerd door zijn vader, die zich met schimmige zaakjes bezighield en moest scharrelen om rond te

komen. Zijn moeder, die de derde vrouw van zijn vader was en veel jonger was dan haar man, betoonde de jonge Sigismund een abnormale affectie en ver-wende hem buitensporig. Als we hem moeten geloven zou hij een incestueuze liefde voor zijn moeder opgevat hebben terwijl hij tegelijkertijd een jaloerse haat jegens zijn vader voedde.

Hij studeert geneeskunde, maar hij is lui en weinig geïnteresseerd; het kost hem acht jaar om zijn diploma te verwerven. Voor het overige is hij bijgelovig, erg kinderlijk, lichtgeraakt en vol hoogmoed. Zijn loopbaan is een aaneenschakeling van mislukkingen, wat hem veel doet klagen, want hij wil slagen op een domein waar men snel roem en rijkdom kan vergaren.

Als zenuwarts legt hij zich toe op de studie van de hysterie (een psychische aandoening die zich uit in afwijkend gedrag, zoals paniekaanvallen). Zijn eigen abnormaliteit drijft hem ertoe er genoeg in te vinden om de duistere geheimen en datgene waarover zijn patiënten zich schamen aan het licht te brengen. Daartoe gebruikt hij de methode van de vrije associatie: de zieke op de divan moet vrijuit zeggen wat in hem of haar opkomt, en dient net zo lang door te gaan met associëren en fantaseren totdat de analist genoeg gehoord heeft om zijn interpretatie te vormen. Die wordt eenzijdig opgelegd en mag niet ontkend worden; doet de patiënt dat toch – en menig patiënt is op de loop gegaan voor de obscene verklaringen die Dr. Freud hem of haar voorschotelde! – dan is dat een duidelijk geval van “verdringing”, onbewust verzet tegen de waarheid¹.

Freud is te zeer vooringenomen om enige vooruitgang te boeken in de wetenschappelijke verklaring van hysterie. Maar hij blijft zoeken naar het grote succes. In 1897, na de dood van zijn vader, begint hij aan de analyse van zijn jeugdherinneringen, zijn eigen gevoelens en zijn dromen: dat is de zgn. « *autoanalyse* » van Freud. Hij ontdekt zijn « *Oedipuscomplex* »... en gaat ervan uit dat *iedereen* dat heeft! « *Ik heb in mezelf en overal elders [!] gevoelens van liefde voor mijn moeder en jaloezie ten opzichte van mijn vader gevonden. Deze gevoelens zijn, denk ik, gemeenschappelijk aan alle jonge kinderen* » (brief aan Wilhelm Fliess, 1897).

Eigenlijk is de psychoanalyse niet meer dan dat: **de projectie van Freuds eigen abnormaliteit op anderen.**

De droomanalyse lijkt hem een originele weg om voort te bewandelen. Twee jaar later verschijnt het werk dat hem inderdaad bekend zal maken, « *Die Traumdeutung* ».

GEVAARLIJKE MYTHOMANIE

Wat te denken van de “autoanalyse” van Freud en de bizarre theorieën die hij er uit afleidt? Jean Dauven (*Genèse de la psychanalyse*, 1979) heeft wellicht de ultieme verklaring gevonden: volgens hem was Freud

DE WOLVENMAN

Volgens Freud zijn dromen meestal de uiting van geheime seksuele verlangens of uitbeeldingen van onverwerkte seksuele ervaringen. Deze *idée-fixe* van hem steunde in feite op niets en er was moeilijk iets tegenin te brengen.

Een beroemd voorbeeld is de zgn. “wolvenman”, wiens ware naam Sergej Pankejev was, een Russische aristocraat uit Odessa. Hij leed aan dwangmatig gedrag en angsten, en werd door Freud behandeld in 1910. Pankejev vertelde dat hij als kleine jongen vaak gedroomd had van wolven die doodstil boven in een boom naast zijn open slaapkamervenster zaten. Volgens Freud betekende dit dat de “wolvenman” op jeugdige leeftijd zijn ouders betrappt had tijdens de geslachtsdaad! Ontkennen hielp niet, want dat was dan een typisch voorbeeld van “verdringing”!

In 1966 werd de toen 80-jarige Pankejev opgezocht en geïnterviewd door een journaliste die hem op het spoor gekomen was. In tegenstelling tot de bewering van Freud die de wolvenman genezen verklaard had ten gevolge van de behandeling, zei de Rus dat hij nooit beter geworden was en dat hij zijn leven lang aan neurosen had geleden. Op het argument van Freud dat Pankejev na zijn “genezing” opnieuw in staat was om te gaan werken, antwoordde de man dat hij als aristocraat nooit had hoeven te werken maar na de Oktoberrevolutie van 1917 zijn fortuin was kwijtgeraakt: hij had toen geen andere keus dan een job te zoeken.

De droom over de wolven vond volgens hem zijn oorsprong in enge plaatjes van wolven die zijn zus hem getoond had om hem bang te maken. Pankejev was er zelf rotsvast van overtuigd dat Freud *een persoonlijke schokkende ervaring op de wolvenman had geprojecteerd*.

geobsedeerd door het **dramatische universum van Richard Wagner** (pp. 46-49).

De kleine burgerman Sigismund Freud, die zijn voornaam in 1873 gewijzigd heeft in *Siegmund*, vereenzelvigt zich stiekem met de held uit *Die Walküre*, het tweede deel van het grote orkest-drama *Der Ring des Nibelungen*.

De oppergod Wotan verwekte bij een aardse vrouw een tweeling, Siegmund en Sieglinde; beiden werden in hun jeugd van elkaar gescheiden. Op een dag komt een uitgeputte vreemdeling hulp zoeken in het huis van Sieglinde, die inmiddels gehuwd is met een zekere Hunding. Het blijkt Siegmund te zijn. Broer en zus worden verliefd op elkaar en hebben gemeenschap... Omdat de schande van deze incestueuze relatie de

(1) « *We mogen ons niet door aanvankelijke ontkenningen laten misleiden. Als we maar vasthouden aan wat we geconcludeerd hebben, kunnen we uiteindelijk elk verzet overwinnen* » (Freud in 1898).

andere goden een doorn in het oog is, moet Wotan instemmen met de dood van zijn zoon: tijdens het tweegevecht tussen Siegmund en Hunding verbrijzelt de oppergod het zwaard van de held, waarop deze door zijn tegenstander neergestoken wordt.

Sieglinde draagt echter een kind van haar tweelingbroer: Siegfried, de held uit de twee laatste delen van de *Ring*. Hij is het die uiteindelijk verantwoordelijk zal zijn voor de ondergang van de goden en de ineenstorting van het Walhalla: de befaamde *Götterdämmerung*...

Freud lijdt aan *mythomanie*. En als iemand van zijn naaste familie of vrienden ooit zou ontdekken hoe het onbetekenende burgermannetje Siegmund de plaats ingenomen heeft van de helden van de Wagneriaanse opera's, dan heeft Freud ter verontschuldiging zijn theorie van de « vervormende reconstructie van het verleden » klaar (Dauven, pp. 51-61).

In 1905 ontwikkelt hij zijn leer van de universele seksuele drang, in zijn « *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* » (« Drie essays over de seksualiteits-theorie »). Hij voelt zich nu bevrijd van alle schaamte door de « sublimatie » van zijn bestiale perversies tot gewijde dramaturgie. Hij verklaart de psychoses – allereerst die van hemzelf, maar ook die van anderen, alle psychoses – door « *onbevredigde of verdrongen seksuele verlangens* ». Hij wordt vrij vlug tegengesproken door zijn vriend en leerling Jung, die gelooft in de eigen waarde van morele en godsdienstige gevoelens. Daarom vindt Freud de idee van een *Über-ich* uit: het is het beeld dat mensen hebben van hun ideale zelf, hun geweten, het geheel van normen en waarden. Dit *Über-ich* verzet zich volgens hem tegen het onbewuste (het *Es*) dat alleen maar uit is op de bevrediging van de seksuele verlangens. Het conflict tussen die twee principes, tussen *Es* en *Über-ich*, is verantwoordelijk voor alle psychische ongeregeldheden en ziekten; dit zijn verdringen, die leiden tot neurosen.

In 1927 gaat Freud nog altijd onweerstaanbaar voort op de weg van zijn geheime mythomanie. Net als de Wagneriaanse held Siegfried wil ook hij de dood van zijn god en vader, om zich te bevrijden en aan hem gelijk te worden. Hij wordt lid van de *B'nai-B'rith*, de « Zonen van het Verbond », de vereniging van atheïstische joden. En om elke vorm van godsdienst te vernietigen schrijft hij « *Die Zukunft einer Illusion* » (« De toekomst van een illusie », 1927).

In dit boek stelt Freud dat God slechts een scheping is van het kind in de volwassene dat een vaderfiguur nodig heeft: « *Van zodra de mens in zijn groeiprocès bemerkt dat hij gedoemd is om altijd een kind te blijven, dat hij zich niet kan veroorloven zonder bescherming te blijven tegen de vreemde overmacht, geeft hij die overmacht vaderlijke trekken, schept hij voor zichzelf goden van wie hij schrik heeft, die hij voor zich probeert te winnen en aan wie hij niettemin de zorg voor zijn bescherming over-*

draagt. » Met deze en andere theorieën probeert de psychoanalyse aan de godsdienst elke objectieve, waarachtige basis te ontnemen.

Zijn hoogmoed gaat geleidelijk aan over in paranoia, terwijl hij op hetzelfde ogenblik getroffen wordt door kanker aan het strottenhoofd en het gehemelte... Maar dat zet hem niet aan tot nederigheid, integendeel. Aan één van zijn vingers draagt hij een mysterieuze gouden ring; Jean Dauven ontraadselt er de betekenis van: het is *de ring van Alberich*, de dwerg die het Rijn-goud geroofd heeft en uit dat goud de ring smeedt die aan de drager de opperste macht geeft. De ring is zo het symbool van de aan Wotan ontroofde Almacht, en voor Freud het teken van zijn suprematie over God en godsdienst (pp. 77-78).

Tenslotte, in 1934, zet hij de kroon op zijn eigen vergoddelijking door het werk « *Der Mann Moses und die monotheistische Religion* » (« De man Mozes en de monotheistische godsdienst »). Hij heeft zichzelf eerst voor Oedipus van Sophocles genomen, daarna voor Siegmund/Siegfried van Wagner; hij eindigt met in zichzelf Mozes van de Bijbel te zien, van wie hij een soort van terroriserende God maakt die door zijn volk gehaat wordt zodat het hem wil doden. Na de ophemeling van incest en vadermoord hebben we hier te maken met de ultieme oprisping van het onbewuste in de mens, de *Godsmoord*.

Hij sterft in 1939 in Londen, waarheen hij uitgeweken is voor het nazisme. Nog tijdens zijn leven maakte hij het algemeen succes van de psychoanalyse mee; het leek wel of de hele wereld overspoeld werd door de pest van het *libido*. Jung, zijn vroegere vriend en leerling, was streng in zijn oordeel: hij aarzelde niet om het Freudianisme « *het einde van elke vorm van beschaving* » te noemen...

« DE ZEVEN RINGEN »

In 1912, kort na de breuk met Adler en vlak vóór het definitief opstappen van Jung, omringt Freud zich met een *geheim comité* van jonge gelijkgezinden die hem onvoorwaardelijk steunen en in bescherming nemen. Het zijn Sándor Ferenczi, Karl Abraham, Ernest Jones (zijn biograaf), Otto Rank en Hans Sachs; later treedt ook Max Eitington toe.

Op 25 mei 1913 schenkt Freud ieder van hen een gouden ring: zij vormen nu samen met hem « *De zeven Ringen* », Wagneriaanser kan haast niet! En samen zullen ze strijden voor « *die Sache* », de Zaak – lees: het succes en de overwinning van de psychoanalyse op alle critici en iedereen die het wetenschappelijk karakter van Freuds theorieën in twijfel durft trekken. Het *geheim comité* ontpopt zich tot een machtige propagandamachine die de dogma's van de nieuwe « profane religie » aan de hele wereld zal opdringen.

Freud is de onbetwiste leider en de autoritaire vaderfiguur. Hij organiseert een geheime briefwisseling

binnen « *de zeven Ringen* » om gezamenlijke strategieën af te spreken en vooral om zijn directieven door te geven.¹

In dit fantastisch decor van een Germaanse mythe wordt de psychoanalyse weldra echter een zaak van pure commercie, die nog maar weinig uitstaans heeft met geneeskunde. Het Freudianisme is ontzettend populair, het brengt enorm veel geld op, het vereist geen enkele competentie en het kan rekenen op een vast cliënteel dat er niet van dood gaat en er evenmin door geneest² !

Maar onafhankelijk van de maffia van de psychoanalyse en haar duistere beschermheren lijkt de weerlegging van het Freudianisme nu wel vast te staan. « *Heeft Freud dan niets bijgebracht ?* » vraagt één van zijn meest briljante tegenstanders, prof. Pierre Debray-Ritzen, zich af. « *Om eerlijk te zijn : ik denk van niet. Hij heeft gedurende meer dan een halve eeuw de wetenschappelijke ontwikkeling van de pediatrie geblokkeerd* » (*Valeurs actuelles*, 17 nov. 1980).

TOTAAL ONWETENSCHAPPELIJK

Freud heeft nooit iets geweten of willen weten van de fysiologie, de neurologie en de endocrinologie (hormonenleer). Prof. Grassé : « *De psychoanalyse is een systeem van a priori's zonder enig verband met de fysiologie. Zij had kunnen uitgevonden zijn door een man van de 17de of hooguit de 18de eeuw* » (inleiding op J. Dauven, o. c., p. 8). Het volstaat Freud te lezen om de maat te nemen van zijn encyclopedische onwetendheid over de medische wetenschap van zijn tijd.

Ook prof. Henri Baruk, die kan bogen op 50 jaar klinisch onderzoek, schrijft dat de hele psychoanalyse op ingebeelde fundamenteen steunt, die worden tegengesproken door de observatie en de behandeling van mentale zieken. *Freud is een doctrinair en een ideoloog, geen wetenschapper*. Hij vertrekt van een aantal premissen en veronderstellingen die niet bewezen zijn maar waarvan hij niet wil afwijken en die hij als axioma's opdringt. Met echte wetenschap heeft dit niets te maken.

Vroeger al was aan degelijke wetenschappers het bijgelovig karakter van het Freudianisme opgevallen. Debray-Ritzen ziet alleen maar een massa bijgelovige denkbeelden : « *Het eerste denkbeeld is dat geestesziekten het gevolg zijn van onbewuste conflicten die teruggaan tot de kleutertijd, en waarvan de sleutel zou te vinden zijn in het Oedipuscomplex. Het tweede denkbeeld is dat de affectieve groei van de jongere uitshuitend via zijn seksualiteit gebeurt.* »

De wetenschappelijke observatie heeft overvloedig aangetoond dat de kinderlijke seksualiteit *niet* bestaat. Wél het angstinstinct, dat Freud totaal onbekend is. Incestueuze tendensen en het fameuze Oedipuscomplex, waarin de psychoanalytici zo graag zwelgen, bestaan in de kindertijd *niet*, noch expliciet noch onbewust. Als de psychoanalytische kuur beweert deze zaken tevoorschijn te halen, zoals Freud voor zichzelf gedaan heeft bij zijn "autoanalyse", dan komt dit louter door de suggestieve kracht van de analist ! Een intieme medewerker van Freud, Dr. Fliess, verweet hem al dat hij anderen zijn eigen ideeën in de mond legde. Freud had er geen overtuigend antwoord op : « *Je trekt tegen mij van leer door te zeggen dat "hij die de gedachte van een ander leest er alleen maar zijn eigen gedachten in vindt", wat mijn onderzoeken alle waarde ontnemt. Als dat zo zou zijn, gooi mijn Psychopathologie dan maar zonder ze te lezen in de vuilnisbak !* » Had de wereld dat indertijd maar onmiddellijk gedaan !

De dure, geldverslindende Freudiaanse "analyse" heeft geen enkele waarde. Zij wordt voorgesteld als een genezings therapie, maar is in feite *een inwijding in seksuele perversie*, een opwindende exploratie van alle mogelijke obsessies die in het onbewuste te slapen liggen. We kunnen honderd namen van dokters geven die met de methode gebroken hebben omdat ze vaststelden dat ze telkens faalde. In plaats van tot een ontknoping van de neurotische complexen te leiden voert ze precies tot het tegendeel van wat ze belooft : definitieve *vervreemding*.

De wonde die de psychoanalist moet behandelen wordt door de Freudiaanse therapie om te beginnen *besmet*. Zij "ontdekt" bij de patiënt de seksuele obsessie – waarvan die wellicht nog totaal niets afwist – en maakt de wonde alleen maar groter, voedt ze in plaats van ze te isoleren en uit te drijven. Deze wanorde steekt in de kern van de psychoanalyse van Freud, zoals ze in de ziel van de man zelf zit. De patiënt wordt niet verlost van zijn zogenaamde bestialiteit, maar enkel van zijn wroeging, zijn "complexen", het berouw dat hij voelt en het voornemen dat hij gemaakt heeft om niet te hervallen. De psychoanalist bevrijdt zijn patiënt van zijn nobele dwanggedachte, om hem met een gevoel van verlossing dieper in zijn erotische obsessies te duwen. « *Freud maakt van de mens de slaaf van zijn bestialiteit* », het woord van Jean Dauven is scherp maar juist (o. c., p. 12).

naar *abbé Georges de Nantes*

(CRC nr. 166, juni 1981)

(1) Deze geheime « *Rundbriefe* » werden geanalyseerd door de Canadese wetenschapster Phyllis Grosskurth die er een boek over publiceerde : *The Secret Ring : Freud's Inner Circle and the Politics of Psychoanalysis* (Toronto, 1991). Het werk geeft een ontluisend beeld van de psychoanalyse als *big business* en van Freud als de paranoïde *goeroe* van een heuse sekte. – (2) Alvorens de correspondentie van Freud te publiceren, schrapte het "comité", en later ook Freuds dochter Anna, alles wat een schaduw zou kunnen werpen op de grote denker. Recentelijk werd een deel van de ongecensureerde brieven echter uitgegeven, en daarin kan men allerlei minder fraais lezen. Zo schrijft Freud : « *Mevrouw M. is welkom. Als zij geld en geduld meebrengt zullen we een mooie analyse van haar maken.* » Over een andere rijke patiënte : « *Een goudvis gevangen !* » En over zijn werkwijze : « *Ik heb juist een dame in hypnose voor mij liggen en kan dus rustig verder schrijven* », of nog : « *Tijdens de middaganalyse doe ik een dutje.* » Het hele Freud-archief wordt slechts met mondjesmaat opengesteld ; de laatste brieven krijgen we pas onder ogen in... 2102 !

HET MYSTERIE VAN LODEWIJK XVII

HET ZOENOFFER VAN EEN KLEINE KONING

De hooghartige weigering van de Zonnekoning in 1689 om zichzelf en zijn koninkrijk toe te wijden aan het Heilig Hart van Jezus werd precies honderd jaar later zwaar bestraft met het uitbreken van de Franse Revolutie [zie Hij is verrezen! nr. 21, mei-juni 2006, pp. 7-15]. Maar tegelijkertijd koos de Hemel zich op mysterieuze wijze een onschuldig koningskind uit, dat als een lam naar de slachtbank zou geleid worden om boete te doen voor de fouten van zijn voorouder, zijn vader en zijn volk, en om onderpand te zijn voor toekomstige glorie.

OPGESLOTEN IN DE TEMPLE

Op 9 augustus 1792 wordt het Paleis van de Tuilerieën, waar koning Lodewijk XVI, zijn echtgenote Marie-Antoinette en hun kinderen verblijven, door revolutionaire opstandelingen bestormd en ingenomen. In de vroege ochtenduren van de daaropvolgende dag komt een einde aan de Franse monarchie. Kort daarop wordt de koninklijke familie gevangelijk overgebracht naar de *Temple*¹, en meer bepaald naar de zware middeleeuwse donjon die er het uitzicht van bepaalt. In afwachting dat hun verblijfplaatsen worden ingericht brengt men de koning en zijn gezin onder in de kleinere toren die tegen de donjon aangebouwd is.

Al vlug worden hun vrienden en dienaars hen ontnomen. Er wordt hen een zekere Tison toegewezen, die de opdracht heeft hen samen met zijn vrouw te bespioneren. De bewakers zetten hun hoed niet af als ze tot de koninklijke familie spreken en blazen de rook van hun pijp in het gezicht van de gevangenen. Er wordt hen niets bespaard: vulgaire liederen, afschuwelijke graffiti, huiszoekingen met de regelmaat van een klok, nachtelijke verhoren, ... De koning moet zijn zwaard afgeven, een andere keer zijn schrijfgerei. De wandelingen op de binnenkoer zijn ware nachtmerries. Op 3 september wordt het op een piek gestoken hoofd van de prinses van Lamballe, een vriendin van de koningin, voor een

Op 21 januari 1793, de dag dat zijn vader Lodewijk XVI onder de guillotine stierf, werd Lodewijk XVII de nieuwe en wettige koning van Frankrijk. Hij overleed in erbarmelijke omstandigheden, ten gevolge van opzettelijke verwaarlozing en ontbering, in de gevangenis van de *Temple* in Parijs op 8 juni 1795 (anonieme tekening).

venster van de toren over en weer gezwaaid...

In oktober wordt de familie in de grote donjon geïnstalleerd. De vrouwen krijgen de derde verdieping toegewezen, Lodewijk-Karel wordt gescheiden van zijn moeder en deelt met zijn vader de tweede verdieping. Alleen de maaltijden en de wandelingen op de binnenplaats zijn nog gemeenschappelijk.

Tijdens heel die verschrikkelijke gevangenschap krijgt de jonge prins vanwege zijn ouders nog bewonderenswaardige voorbeelden van deugzaamheid, geduld, goedheid, moed en vroomheid.

Marie-Antoinette probeert gesprekken aan te knopen met de Parijse revolutionairen, in de vergeefse hoop om in hun hart een vonkje menselijkheid te doen opflakkeren:

« In welke wijk woont u? » vraagt ze op een dag aan één van hen.

– In het vaderland! is

het domme en hoogdravende antwoord.

– Het vaderland? reageert de koningin met een uiterst zachte stem, *Ja, u bedoelt Frankrijk!* »

Lodewijk-Karel, die de aandachtige getuige is van de vriendelijke woorden van zijn lieve moeder en van de berusting van zijn vader, prent deze lessen diep in zijn geheugen. De gebeurtenissen hebben zijn opgewekt karakter blijkbaar niet kunnen aantasten, zodat hij ook in de gevangenis blijmoedig en zelfs vrolijk blijft, en nieuwsgierig naar alles. Soms repliceert hij bijzonder

(1) De naam "Tempel" verwijst naar de ridderorde van de Tempeliers, gesticht in de twaalfde eeuw om het graf van Christus in Jeruzalem te verdedigen. De Tempelridders hadden in Parijs een stuk grond verworven waarop zij in 1212 een burcht bouwden. Na de opheffing van de orde door Filips de Schone werd de burcht neergehaald, met uitzondering van de sombere donjon waarin de koninklijke familie opgesloten werd.

vinnig, waarmee hij duidelijk maakt dat hij zich geen illusies maakt over hun situatie :

« *Weet jij wel goed dat de vrijheid ons vrij gemaakt heeft en dat wij allemaal gelijk zijn ?* » zegt hem op een dag iemand van de Commune, de revolutionaire stadsraad.

– *Gelijk zoveel u wil, reageert het kind, maar het is niet hier dat u ons ervan gaat overtuigen dat de vrijheid ons vrij gemaakt heeft !* »

In november wordt heel de familie ziek, ten gevolge van de vochtigheid en de kou in de toren. De uitgeputte koningin is zo heldhaftig dat ze haar bouillon aan de vrouw van Tison geeft, die haar nochtans gedurig aan treitert en die zelf ook ziek geworden is.

Elke avond zegt de prins zorgvuldig zijn gebeden op : « *Almachtige God, die mij geschapen en verlost hebt, ik aanbid U. Bewaar de dagen van de koning, mijn vader, en die van heel mijn familie...* » Maar helaas, de dagen van Lodewijk XVI zijn geteld.

Op 11 december wordt de koning volledig gescheiden van zijn familie. Zijn proces begint, en het zal zes weken duren. Uiteindelijk valt de uitspraak : *Louis Capet*, zoals de vorst misprijzend genoemd wordt, krijgt de doodstraf.

Op zondag 20 januari mag Lodewijk XVI voor de laatste keer zijn familie zien. Zijn dochter Maria-Teresia vertelt : « *Om 7 uur 's avonds kwam men ons zeggen dat een decreet van de Conventie ons toeliet om mijn vader een verdieping lager op te zoeken. We liepen naar hem toe en zagen dat hij erg veranderd was. Hij weende om ons verdriet, niet om zijn eigen dood. [...] Vervolgens gaf hij mijn broer goede godsdienstige richtlijnen, en drukte hem vooral op het hart dat hij vergiffenis moest schenken aan hen die zijn vader gingen guillotineren.* »

Om van dit laatste zeker te zijn, doet de koning Lodewijk-Karel met opgeheven hand zweren dat hij deze laatste wilsbeschikking zal uitvoeren. En de *dauphin* zweert dat hij zal gehoorzamen. De volgende ochtend zien ze mekaar niet meer terug, maar men vertelt dat de prins, wanneer hij plots lawaai hoort, zich op de raadsleden en de bewakers stort en luidkeels roept :

« *Laat me erdoor, heren, laat me door !* »

– Waar wil je naartoe ?

– *Ik wil tot het volk spreken opdat ze mijn vader niet zouden doen sterven ! In naam van de goede God, laat me erdoor !* »

Hij denkt dus aan de goede God. En op een diepzinniger wijze dan men zich wellicht voorstelt, getuige deze opmerking die hij 's anderendaags tegenover zijn moeder maakt :

« *Mijn kind, we moeten aan de goede God denken, zegt Marie-Antoinette.* »

– *Mama, ik heb echt wel veel aan de goede God gedacht, maar als ik de gedachte aan de goede God in mij oproep zie ik telkens het gelaat van mijn vader voor mij.* »

« **DE KONING IS DOOD, LEVE DE KONING !** »

Op 21 januari 1793 volgt Lodewijk XVII, zoon van Lodewijk XVI en van Marie-Antoinette, wettig erfgenaam van de troon van Frankrijk, zijn vader op. Hij is nog geen acht jaar oud. Het raadslid Moelle, die rond die tijd in de *Temple* van wacht is, beschrijft hem als volgt :

« Dit koninklijk kind had het meest edele en vriendelijke voorkomen. Zijn lichaamsbouw was perfect en hij genoot op dat ogenblik van een uitstekende gezondheid. Zijn geestige replieken en zijn opgeruimdheid waren de voorbode van een uiterst aangenaam karakter. De aanvallen van zijn vervolgers op zo'n innemende persoonlijkheid vormen misschien wel de ergste misdaad die zij begaan hebben. »

Vanuit Koblenz, waarheen hij uitgeweken is, proclameert de graaf van Provence, peter en oom van Lodewijk XVII, de troonsbestijging van zijn neef ; zelf neemt hij de titel van regent aan. Nagenoeg alle buitenlandse mogendheden begroeten de jongen met de traditionele uitroep : « *De koning is dood, leve de koning !* » Het duurt niet lang of de trouwe onderdanen van de monarchie in Bretagne, in Normandië en in de Vendée nemen de wapens op om de dood van Lodewijk XVI te wreken en om te proberen Lodewijk XVII te bevrijden.

Het is dus als **wettig vorst en waarachtig plaatsvervanger van Christus** dat Lodewijk XVII, de “geboeide” koning die verhinderd wordt om zijn gezag over zijn koninkrijk uit te oefenen, aan zijn kalvarietocht begint. De genade maakt dat hij tot het einde toe een echt koninklijke ziel behoudt, een onaangetaste wil, een volkomen onschuldig en zuiver hart, naar het voorbeeld van het zo zachte en nederige Hart van Jezus.

Ondertussen maakt zijn moeder, koningin Marie-Antoinette, zich geen illusies over het lot dat haar wacht : zij weet dat ze het volgende slachtoffer van de Revolutie zal zijn. Niettemin neemt ze samen met haar schoonzus Madame Élisabeth de opvoedingstaak van de vermoorde koning over om haar zoon te onderrichten : schoonschrift, aardrijkskunde, geschiedenis van Frankrijk. Sommige raadsleden zijn erdoor ontroerd, zonder dat ze dit durven tonen. Eén van hen zal later getuigen : « Men kon de jonge koning, nauwelijks acht jaar oud, niet zonder ontroering aan zijn werktafeltje zien zitten, terwijl hij bezig was met aandachtig de geschiedenis van Frankrijk te lezen, verslag uit te brengen van zijn lectuur en gretig de opmerkingen van zijn moeder of zijn tante in zich op te nemen. »

Op 3 juli 1793 wordt Lodewijk XVII brutaal gescheiden van zijn moeder. De koningin biedt gedurende anderhalf uur verzet, maar tenslotte moet zij buigen voor het geweld van de revolutionairen. Zij richt dan deze laatste aanbevelingen tot haar zoon :

« *Mijn kind, wij moeten afscheid nemen van mekaar. Denk aan je plichten wanneer ik niet meer bij jou zal zijn om je eraan te herinneren. Vergeet nooit de goede God die je op de proef stelt, en je moeder die* »

In augustus 1792 legde Lodewijk XVI in de gevangenis van de Tempel de gelofte af dat hij – mocht hij vrijkomen – zijn persoon, zijn familie en zijn koninkrijk zou toewijden aan het Heilig Hart van Jezus, en dat hij alles in het werk zou stellen om de devotie tot dit beminnelijk Hart te verspreiden.

Van links naar rechts: Maria-Teresia, “Mousseline”, de oudste dochter van de koning; Lodewijk XVI; Lodewijk-Karel, de *dauphin*; pater Hébert, biechtvader van de koning en de man die de inspirator van de gelofte was (hij werd later geëxecuteerd); koningin Marie-Antoinette; Madame Élisabeth, de zus van de koning. Mozaïek in de apsis van de basiliek van Montmartre (Parijs).

zielsveel van je houdt. Zorg dat je braaf, geduldig en rechtschapen bent, en je vader zal je zegenen vanuit de Hemel... »

Ondanks zoveel beproevingen, angsten en tranen die al vier jaar lang zijn hart verscheuren, heeft de jongen alles verdragen temidden van een geliefd gezin, dat verenigd is in het dagelijks offer en waarvan de leden elkaar ondersteunen door het gebed, de devotie tot het H. Hart, wederzijdse genegenheid en de beoefening van de christelijke deugden. Hij baadt in zo'n klimaat van heiligheid dat zijn persoonlijkheid verrijkt wordt door genade en innerlijke kracht, vruchten van de H. Geest met het oog op wat hem nog te wachten staat.

Van de ene dag op de andere wordt aan heel deze wereld van gedeeld geluk en gedeeld verdriet een einde gesteld. De jonge koning moet helemaal alleen zijn noodlot tegemoet gaan. Maar diep in zijn hart bewaart hij de schat die hij meegekregen heeft...

HET COMLOT

In plaats van Mama-Koningin is het nu “de Natie” die zich zal bekommeren om Lodewijk XVII, in de persoon van een zekere Simon, een aanhanger van Robespierre. Deze brutale kerel is zijn richtlijnen gaan halen bij de comités :

« Wat beslissen jullie over de welp? Wat willen jullie? Hem laten verdwijnen? » Antwoord: *Nee.*
– Hem doden dan? – Nee. – Hem vergiften? – Nee. – Maar wat dan? – Er ons van ontdoen. »

Zich ontdoen van de jonge koning. Dat is precies wat de joden tot Pilatus riepen: *« Hij zei tot hen: “Ziedaar uw Koning.” Maar zij schreeuwden: “Weg, weg met Hem! Kruisig Hem!” »* (Jo. 19, 14-15).

De revolutionairen kunnen de aanwezigheid van iemand die het sacrale koningschap verpersoonlijkt niet verdragen. Maar liever dan hem te doden willen ze hem, met een waarlijk duivelse haat, verlagen, vernederen en onteren. *« De kleine welp moet de herinnering aan zijn koninklijke afkomst verliezen »*, verklaart de sinistere Hébert.

De kleine koning, die nu overgelaten is aan de willekeur van zijn bewakers, heeft nochtans niets verloren van zijn edel en dapper karakter. Wanneer er geruchten circuleren dat hij niet meer in de *Temple* zou zijn en een aantal raadsleden in vol ornaat hem komt opzoeken, gaat hij wijdbeens voor hen staan en zegt :

« Ik wil weten welke de wet is die u gebiedt mij van mijn moeder te scheiden en mij in de gevangenis te werpen. Toon mij die wet, ik wil haar zien. »

De enige die reageert, is Simon: *« Zwijg, Capet, je bent maar een praatjesmaker! »*

Een andere keer doet Lodewijk-Karel er het zwijgen toe, wat Simon woedend maakt: *« Wat nu, Capet, ben je soms je tong kwijt? Ik zal je wel leren spreken, en patriottische liederen zingen, en “Leve de Republiek” roepen! »* Maar de gevangene is niet uit zijn lood geslagen: *« Als ik hardop zou zeggen wat ik bij mezelf denk, zou u mij voor een gek houden. Ik zwijg omdat ik te veel zou kunnen zeggen. »*

Dit antwoord levert hem de razernij en de eerste slagen van zijn bewaker op. *« U mag me straffen als ik tekortschiet, zegt de jongen, maar u mag me niet slaan, hoort u dat? U bent sterker dan ik! – Ik ben hier om jou bevelen te geven, kereltje van niets! Ik doe wat ik wil! En leve de Vrijheid! En de Gelijkheid! »*

In naam van de Gelijkheid vliegen boeken en schrijfgerei in het rond, worden schriften en speelgoed vertrapt. Lodewijk XVII heeft niets meer om zijn leergierigheid te bevredigen, er resten hem alleen maar verveling en verdriet. De geschiedenislessen, de uren van studie en recreatie worden vervangen door revolutionaire liederen, gevloek en boertige grappen. De geestescultuur, de veredeling van het hart en de ont-plooiing van het lichaam maken plaats voor de afstomping van zijn talenten.

DE DOORNENKRONING

Simon maakt er op een doortrapte manier werk van om de jonge koning systematisch te vernederen en te verlagen.

Eerst eist hij van Lodewijk-Karel dat hij de revolutionaire rode muts zou opzetten. De jongen weigert kordaat: voor niets ter wereld wil hij het hoofddekse van de beulen van zijn vader dragen! Daarop begint de vrouw van Simon het mooie blonde haar van Lodewijk XVII af te knippen. Een commissaris die toevallig op bezoek is, maakt Simon hierover een verwijt. « *Zie je niet dat we het “spel van de kale koning” aan het spelen zijn?* », repliceert de vrouw. Bulderend gelach, terwijl de jongen verdrietig het hoofd laat hangen...

's Avonds doet men hem enkele glazen wijn drinken. Dat is genoeg, bovenop de schande van kaalgeschoren te zijn, om de laatste weerstand van de jonge vorst te breken: hij zet de rode muts op zijn hoofd, tot groot jolijt van het duivelse echtpaar. Hij lijkt op dat moment op Jezus, bekleed met de purperen mantel en bespot door zijn beulen...

Op een zomeravond vertelt de vrouw van Simon, die naar de voorstelling van het stuk “*Brutus*” van Voltaire gaan kijken is, aan haar man over de intrige en het spel van de acteurs. Lodewijk-Karel lijkt afwezig.

« *Verdomde welp* », vloekt Simon, « *wil je dan niet luisteren hoe de burgeres je onderricht en inzicht bijbrengt? Wil je dan altijd een idioot en de zoon van een tiran blijven?* »

– ***Iedereen heeft ouders die hij moet eren.*** »

Tierend van razernij schopt Simon de jonge koning op de grond. Hij is woedend, want hij haat elk spoor van koninklijkheid en godsdienstigheid dat zijn gevangene uitstraalt. De taferelen van bespottung en smaad worden vanaf dan dagelijkse kost.

Wanneer men in de *Temple* verneemt dat de stad Montbrison in opstand is gekomen onder de kreet “*Leve Lodewijk XVII!*”, zegt Simon: « *Vrouw, ik stel je de koning van Montbrison voor!* » Hij neemt de jongen zijn republikeinse muts af en begint hem ruw over het hoofd en de oren te wrijven, terwijl hij roept: « *Kijk, ik ben hem aan 't zalven, aan 't bewieroken, aan 't wijden!* » En ondertussen blaast hij Lodewijk-Karel grote rookwolken van zijn pijp in het gezicht...

« *En de soldaten vlochten een kroon van doorren, en zetten ze Hem op het hoofd; ze wierpen Hem een purperen mantel om, traden op Hem toe en zeiden: “Wees gegroet, koning van de Joden!” En ze sloegen Hem in het gelaat* » (Jo. 19, 2). Maar door zo te handelen waren ze tegelijkertijd de herauten van de Waarheid, dat wil zeggen van “*Jezus van Nazareth, de Koning van de Joden*”. Zo ook de verachtelijke Simon, die zonder het ten volle te beseffen hulde brengt aan Lodewijk XVII, koning van Frankrijk.

Op 10 augustus 1793, de eerste verjaardag van de val van de monarchie, maakt Simon de jongen in alle vroege wakker:

« *Vooruit, Capet! Het is vandaag een grote dag. Je moet “Leve de Republiek” roepen!* »

– ***U mag doen wat u wil, maar ik zal nooit “Leve de Republiek” roepen.*** »

Tegenover deze kalme zekerheid is Simon deze keer uit zijn lood geslagen. Hij dringt niet aan, maar eist nadien dat zijn “leerling” rechttop luistert naar het relaas van de dag en de toespraken die afgestoken zijn tegen de tiran, zijn vader. De jongen is zich gaan wegsteken in een vensteropening om te wenen. Simon sleurt hem echter naar de tafel.

« *Je hebt het goed gehoord, Capet, we gaan zweren dat we de Grondwet zullen verdedigen tot de dood! De Republiek is eeuwig! Vooruit, ik wil dat je zegt dat de Republiek eeuwig is!* »

Hij grijpt Lodewijk-Karel bij de schouders vast en schudt hem ruw door mekaar.

« *Er is niets dat eeuwig is* », protesteert de jongen. Een boze arm werpt hem met een vloek op zijn bed. Lodewijk-Karel weent bittere tranen terwijl Simon molenwiekend over en weer loopt. Plots zegt de jonge vorst tussen zijn tranen door: « *Ik heb me vergist: God is eeuwig, Hij alleen en niemand anders!* »

Een prachtig antwoord! Het gezag van de Allerchristelijkste Koning verzwakt niet in de beproeving, integendeel, want het steunt op het gezag van God, die alleen eeuwig is. Zo zei Jezus het ook tot Pilatus: « *Gij zoudt geen enkele macht over mij hebben, als die u niet van boven gegeven was* » (Jo. 19, 11).

EEN SCHIJNPROCES

Op 27 maart 1793, de verjaardag van de geboorte van de kleine koning, verklaart Robespierre aan de Conventie: « *Antoinette moet in alle harten een heilige [!] afkeer voor de monarchie doen ontstaan.* » Zijn medestander Hébert barst uit: « *Ik heb het hoofd van Antoinette beloofd, ik ga het zelf afhakken als men nog lang aarzelt met het mij te geven! Ik heb het in jullie naam beloofd aan de sansculotten die er om vroegen. Vergeet niet dat zij het zijn die over jullie leven beslissen! Het revolutionair instinct drijft hen ertoe om zich met ons te verenigen in dit boeteoffer [!], en jullie aarzelen nog?* »

In de geest van deze demonen is de idee gerijpt om Marie-Antoinette te doen aanklagen door haar eigen zoon van acht jaar, om zo de definitieve doodsteek aan het koningschap toe te brengen. Simon werkt aan dit diabolisch plan mee door er zich op toe te leggen bij de jongen de respectvolle liefde voor zijn moeder te vernietigen: « *Vooruit, Capet, ik heb hier een nieuw lied dat je voor mij moet zingen.* »

Hij geeft hem de tekst van een “lied” waarin op de grofste wijze de spot wordt gedreven met de koningin. Lodewijk-Karel werpt een blik op de smerige coupletten en legt het blad zonder één woord op de tafel.

« *Ik dacht dat ik gezegd had dat jij dit lied ging zingen!* »

– Nooit zal ik zo'n lied zingen.
– *Ik zeg je dat ik je tegen de grond sla als je niet zingt!* »

De jongen heeft nog juist de tijd om weg te duiken voor een haardijzer dat zijn beul naar hem smijt.

Om de weerstand van Lodewijk-Karel te breken wisselt het echtpaar Simon goede en slechte behandelingen af. Eerst moet de jongen lange tijd vasten, dan krijgt hij plots eten in overvloed of maakt men hem dronken. Ook slaag en liefkozingen wisselen elkaar af.

Simon zal later toegeven aan de correspondent van de Engelse spion Drake, die geïnfiltrerd was in de vergaderingen van de Commune, dat men de jongen « gewoon maakte aan het drinken van sterke likeuren », dat « de soldaten waarmee hij omringd werd hem alleen maar smeerlapperijen aanleerden », en zelfs... dat men zover ging om in de vroege ochtenduurtes prostituees binnen te laten in de *Temple*, om de jonge koning « in te wijden » en pervers te maken. Wat een monsters! En met dat alles hebben ze een duidelijk doel voor ogen.

Simon en zijn vrouw kunnen voor het eerst victorie kraaien wanneer uit de onschuldige mond van de dronken gemaakte jongen op een keer volgende verschrikkelijk uitspraak komt, met betrekking tot de gevangenen op de derde verdieping van de toren: « *Zijn die verdomde hoeren nu nog altijd niet ge Guillotineerd?* » Marie-Antoinette had het indertijd geschreven aan de gouvernante van haar zoon: het kind herhaalt gemakkelijk wat het hoort zeggen, en dat is zijn grootste gebrek.

De arme jongen, zo edel en gevoelig van nature, is gebroken door de lange maanden van opsluiting en slechte behandeling, en is zichzelf niet meer meester. Maar van zodra de beneveling door de alcohol voorbij is, herpakt hij zich. Wanneer Simon op een bepaalde dag de naam van de koningin verbindt met de meest beledigende bijnaam die men zich kan voorstellen en eist dat Lodewijk-Karel die herhaalt, laat de jongen zich eerder afranselen dan te gehoorzamen.

Diezelfde dag – 3 oktober 1793 – gaat het proces van de koningin vóór het revolutionair Tribunaal van start. Maar het dossier is leeg: de aanklachten uitgebracht door Fouquier-Tinville en Hébert houden geen steek. Alle getuigen die opgeroepen worden, vertellen alleen maar leugens. Het hele proces is een schijnvertoning, zoals dat van Jezus vóór het Sanhedrin. Daarom nemen de revolutionairen hun

toevlucht tot het laaghartige plan dat ze al lang van tevoren bekookstofd hebben.

Op een teken van Simon dat de jongen “klaar” is om zijn les op te zeggen, maakt een onderzoekscommissie onder leiding van Chaumette haar opwachting in de *Temple*. Het slachtoffer, helemaal onder de invloed van alcohol, moet tegenover zijn beulen plaatsnemen. Eén van hen leest hem een verklaring voor die hij slechts hoeft te ondertekenen.

Er zijn maar weinig historici die deze verklaring integraal durven citeren. Dat is nochtans nodig, wil men de misdaad van de Revolutie in al zijn duivelse boosaardigheid kennen: « *Hij verklaarde hen bovendien dat hij door Simon en zijn vrouw verschillende keren betrappt werd op het plegen van onzedelijke handelingen op zichzelf, tot schade voor zijn gezondheid. Hij gaf ook toe dat hij in deze verderfelijke gewoonten onderricht was door zijn moeder en zijn tante, en dat die zich verscheidene keren geamuseerd hadden met hem die praktijken voor hun ogen te doen herhalen. Vaak gebeurde dit terwijl zij hem tussen hen in deden slapen. De jongen liet ons ook*

Simon mishandelt de jonge koning Lodewijk XVII (19de-eeuwse gravure).

verstaan dat zijn moeder hem op een keer dicht bij haar deed komen, en dat het zo tot een copulatie kwam en een zwelling aan één van zijn testikels, zoals gezegd door burgeres Simon, waarvoor hij een verband draagt. Hij voegde eraan toe dat zijn moeder hem op het hart drukte er nooit over te spreken, en dat deze daad sindsdien verschillende keren herhaald werd... » (verhoor van Lodewijk-Karel Capet, bewaard in de archieven van Frankrijk).

Moet men zijn hand leiden die trilt onder het effect van de alcohol? Hij schrijft zijn naam: *Louis-Charles Capet*. Een authentieke handtekening, maar onherkenbaar in vergelijkbaar met het mooi gevormde en stevige handschrift van vroeger; de handtekening van een dronkaard, een mentaal getekende, naast die van Chaumette, Simon en de anderen. De Revolutie triomfeert: « Zij legde op de lippen van de zoon het gif van de laster waarmee zij de eer van de moeder wou vernietigen » (Beauchesne, *Louis XVII, sa vie, son agonie, sa mort*, p. 146).

De zwelling aan de testikels van Lodewijk-Karel is in werkelijkheid het eerste symptoom van de tuberculose die hem fataal zal worden. Wie anders kon op de hoogte zijn van dit intieme feit dan de vrouw van Simon, die de jongen « verzorgt » sinds de dood van Marie-Antoinette? En zij heeft dit dus aan haar man laten weten, die op zijn beurt Hébert inlichtte... zodat de ideale aanleiding voorhanden was om de ontorende "aanklacht" op te zetten!

Dat de ziel van Lodewijk-Karel nochtans niet aangetast is, blijkt de volgende dag als hij geconfronteerd wordt met zijn zus. Eerst bevestigt hij tegenover Chaumette de verschrikkelijke verklaringen die hij afgelegd heeft. Maar dan, aldus *Madame Royale*, « begon hij opnieuw nuchter te worden; hij kwam naar me toe en nam mijn hand vast om ze te kussen ». Onmiddellijk leidt Simon hem weg uit de kamer...

Madame Élisabeth van haar kant drukt haar nichtje in haar armen en zegt: « *Het arme kind, ze hebben hem gek gemaakt. Hij is niet meer dezelfde!* »

Tijdens haar proces weigert Marie-Antoinette op de lage beschuldiging te reageren. Men neemt het haar kwalijk, waarop ze zegt:

« Als ik niet geantwoord heb, dan is dat omdat de natuur het zichzelf verbiedt op zulk een beschuldiging aan het adres van een moeder in te gaan. Ik verwijst naar alle moeders hier in de zaal! » Waarop een rilling door het aanwezige publiek gaat.

In de nacht die haar martelaarschap voorafgaat, schrijft de koningin aan haar schoonzus nog het volgende:

« Ik moet met u nog spreken over iets dat me zwaar op het hart ligt. Ik weet dat het kind u verdriet moet gedaan hebben; maar vergeef hem, dierbare zus, denk aan zijn jeugdige leeftijd en hoe gemakkelijk het is om een kind te doen zeggen wat men wil, en zelfs wat hij niet begrijpt. »

KRUISWEG

De avond zelf van de dag waarop Marie-Antoinette terechtgesteld wordt, 16 oktober 1793, is de trouwe kok Gagnié in de toren van de *Temple* getuige van een hartverscheurend tafereel. Op het moment dat hij de jonge gevangene zijn maaltijd brengt, ziet hij hem omringd door een tiental raadsleden en bewakers die rondom een biljarttafel zitten te roken en te drinken. De arme jongen wordt van de een naar de ander geduwd. Ze gieten drank voor hem uit, blazen de rook van hun pijp in zijn gezicht en hitsen hem op met vulgaire moppen, kletsen en liefkozingen. Lodewijk-Karel lacht hysterisch en hapt naar adem. Wanneer hij de oude knecht opmerkt, zoekt hij bij hem bescherming.

« Ik vind het vreselijk u in deze toestand te moeten zien, Meneer Charles! » zegt de brave Gagnié.

– Wat, jij tutoyeert mij niet? Jij noemt mij Meneer? Dan ben je helemaal niet met je tijd mee! Als straf moet je een glas water drinken! »

De ongelukkige koning is dronken gevoerd...

Het effect van de alcohol op zijn gestel, dat al aangetast is door tuberculose, versnelt nog zijn aftakeling. Hij krijgt een gebogen rug, zijn huidskleur wordt gelig, hij groeit op een abnormale manier: alleen zijn ledematen worden uitzonderlijk lang. Op zijn trekken staat een groot verdriet te lezen.

« Neergezeten aan de tafel van de zondaars », om hen allemaal vrij te kopen door het lijden van zijn onschuldige ziel, **heeft hij zichzelf tot zonde gemaakt, heeft hij zich bekleed met de zonden van het revolutionaire Frankrijk**. Die last heeft Lodewijk XVII gedragen zonder zich te beklagen, in de diepste vernederingen, zoals Jezus zichzelf tot zonde gemaakt heeft en de zonden van de wereld op zich genomen heeft om zich aldus aan te bieden aan de Vader.

Op een dag heeft Simon zin in een voetbad. Hij beveelt Lodewijk-Karel om linnen doeken op te warmen om daarmee zijn voeten af te drogen. De jongen haast zich om te gehoorzamen maar laat per ongeluk één van de handdoeken vallen waarop deze net niet in brand vliegt. Zijn beul braakt vanuit zijn voetbad verwensingen uit. Even later komt de koningszoon de voeten van de schoenmaker afdrogen, « in navolging van de Allerchristelijkste Koningen die, naar het voorbeeld van hun Goddelijke Meester, tijdens de plechtigheden van Witte Donderdag de voeten van de armen afdroogden », schrijft Beauchesne.

In de nacht van 14 op 15 januari 1794 betrapt de hardvochtige cipier de kleine koning terwijl hij op zijn knieën naast zijn bed zit, met gevouwen handen en in vurig gebed. De bruto staat sprakeloos en gaat zijn vrouw wakker maken om haar « die bijgelovige slaapwandelaar » te tonen. Maar Lodewijk-Karel bidt verder, als in extase. Daarop grijpt Simon een kruik water en giet die uit over het hoofd van de jongen, op gevaar af hem te doen sterven: het is putje winter en het kind is

ziek. Door vrees aangegrepen kruipt Lodewijk-Karel zonder één woord terug in zijn bed, maar omdat alles doorweekt is zet hij zich bibberend neer op zijn hoofdkussen.

Dol van woede en vloekend trekt Simon zijn kleren aan, terwijl de kleine martelaar gelaten afwacht wat onvermijdelijk komen gaat. Plotseling voelt hij hoe hij wordt vastgegrepen en door mekaar geschud :

« *Ik zal je leren pater-nosters op te zeggen en midden in de nacht op te staan zoals een trappist !* » Simon trekt zijn zware schoen uit en begint zijn slachtoffer af te ranselen. De jongen verbergt zijn gezicht in zijn handen en zegt :

« *Wat heb ik u dan misdaan dat u me wilt doden ?* »

– *Je doden, welp ? Alsof ik dat van plan zou zijn ! Weet je dan niet, addergebroed, dat je nooit nog een kik zou geven als ik je eens en voorgoed bij de keel zou grijpen ?*

En daarop werpt hij de ongelukkige Lodewijk-Karel terug op het bed, waar de jonge koning ineengedoken blijft liggen, bibberend van kou en schrik...

VEREENZAMING

Enkele dagen na dit verschrikkelijk tafereel verlaten Simon en zijn vrouw de toren van de *Temple* en wordt de jongen aan zijn lot overgelaten. Alles wat hij tot dan toe heeft moeten ondergaan is nog niets in vergelijking met wat hem te wachten staat. De voorbije maanden werd hij geconfronteerd met de boosaardigheid van mensen ; nu moet hij het opnemen tegen de eenzaamheid, de stilte, de verveling van het alleenzijn en de spoken van de angst.

Op hetzelfde tijdstip kent het offensief van de koningsgezinde *Vendéens* een tragisch einde in de moerassen van Savenay. Het martelaarschap van ontelbare slachtoffers van alle rangen en standen die ten prooi vallen aan de Sansculotten werpt een bloedige schaduw

op het koninkrijk Frankrijk. Al deze doden vormen als het ware een erehaag rondom de jonge vorst, verenigd met hem zoals het mystiek Lichaam van Christus verenigd is met zijn Hoofd...

Vanaf januari 1794 wordt Lodewijk XVII letterlijk levend begraven tussen de vier muren van zijn kamer, een vertrek van amper vier op vijf meter. Men stelt er zich tevreden mee zijn aanwezigheid te controleren doorheen een kleine opening boven in de deur, en hem dagelijks wat eten te geven. Deze behandeling zal meer dan zes maanden duren. De geur in de kamer wordt weerszinwekkend. De vermoeidheid, de koorts, de felle pijnen bij elke beweging ten gevolge van de tumoren, de verzwakking van heel zijn organisme maken dat de jongen tot geen enkele activiteit meer in staat is. Het is als een langzame doodstrijd. Hij is nog slechts zwakheid en lijden.

Op 9 thermidor (27 juli 1794) komt een einde aan de tirannie van Robespierre. De nieuwe sterke man, Barras, vindt de jonge vorst in zijn kerker ineengerold op een veel te kleine brits. Tumoren aan de polsen en de knieën beletten Lodewijk-Karel om recht op te staan of rond te lopen ; spreken kan hij nog amper.

Barras zorgt voor enige verbetering in het lot van de gevangene en draagt een zekere Laurent op voor de jonge vorst te zorgen, die zo voor korte tijd terug wat op krachten komt. De nieuwe be-

waker neemt Lodewijk-Karel af en toe mee naar boven op de toren, in de frisse lucht. Op een keer begint de jongen daar koortsachtig op de grond naar iets te zoeken. Uit de spleten tussen de stenen trekt hij een paar magere gele bloempjes, waarvan hij met oneindig veel geduld en liefde een boeketje maakt. Op weg naar beneden aan de arm van Laurent verzamelt hij al zijn krachten om de pas van zijn bewaker te

Gedenkteken voor Lodewijk XVII in de crypte van de basiliek van Saint-Denis bij Parijs. De tekst luidt als volgt : « *TER ERE VAN DE KLEINE KONING LODEWIJK XVII, 27 MAART 1785 – 8 JUNI 1795. ZOENOFFER VOOR DE MISDADEN VAN DE REVOLUTIE EN DE REBELLIE VAN ZIJN VOORVADEREN, ONDERPAND VAN VERGIFFENIS EN OPSTANDING VOOR ZIJN BEROUWVOL VOLK* ».

vertragen, tot ze halt houden tegenover de deur op de derde verdieping.

« Je vergist je van deur, Charles !

– *Neen, ik vergis me niet* », mompelt de jongen stilletjes.

En hij laat zijn boeketje vallen op de drempel van de deur waarachter, zo denkt hij, zijn arme moeder verblijft...

HET ULTIEME OFFER

Laurent vertrekt op zijn beurt, begin 1795. Hij wordt vervangen door Gomin en Lasne.

De gevangene, wiens gestel volledig ondermijnd is door de tuberculose en die verschrikkelijk veel pijn lijdt, verwelkt als een lelie die geen water of licht meer krijgt.

Op 23 maart komt een afgevaardigde van Barras langs om de jongen te onderzoeken. *« Dit kind blijft geen twee maanden meer leven »*, verklaart hij bij zijn vertrek. Lodewijk-Karel blijft kalm, maar mompelt nadien tot Gomin :

« En toch heb ik niemand kwaad gedaan. »

Inderdaad : hij heeft niemand kwaad gedaan, en al het kwaad dat men hem heeft aangedaan lijkt hij vergeten te zijn – of beter : hij heeft het vergeven. Alleen de herinnering aan de gelukkige jaren van zijn kindertijd komt nog in zijn geheugen op, en hij krijgt er niet genoeg van Lasne te horen vertellen over het regiment waarvan hij kolonel was in de Tuilerieën.

Op een dag krijgt de gevangene het bezoek van een zekere Bélanger, schilder van beroep, die op dat moment commissaris van dienst is. Bélanger heeft Lodewijk-Karel nog gekend voor de Revolutie, en hij getuigt :

« Ik heb hem perfect herkend als de zoon van Lodewijk XVI. Het geluid van zijn stem, zijn delicate manieren, zijn hele voorkomen en vooral zijn mooie ogen en de blonde kleur van zijn haar herinnerden mij perfect aan de jonge prins die ik vaak gezien heb in de jaren voor zijn gevangenschap. »

De ogen van de jonge koning hebben inderdaad hun prachtige zuiverheid bewaard, naar het voorbeeld van zijn ziel... Bélanger vraagt hem de toelating om een portret te schetsen.

« Zou u dat plezier doen ? » vraagt de jongen met een glimlach. En hij stemt toe.

Begin juni, wanneer zijn toestand snel verslechtert, wordt dokter Philippe Pelletan aangesteld om hem te verzorgen. In de nacht van zondag 7 op maandag 8 juni treedt de doodstrijd in.

« Wat ben ik ongelukkig dat ik u zo zie lijden », zegt de brave Gomin.

« Troost u, ik zal niet voor altijd lijden », antwoordt Lodewijk XVII.

Gomin werpt zich op zijn knieën, als een voorafbeelding van de dag dat Frankrijk zich vol berouw op de knieën zal werpen. Lodewijk-Karel neemt de hand van de dienaar vast, brengt ze aan zijn lippen en kijkt naar de Hemel.

« Ik hoop dat u op dit moment geen pijn lijdt ? »

« Toch wel, ik lijd nog pijn, maar veel minder : de muziek is zo mooi ! »

Op dat ogenblik wordt er nergens in de toren of in de omgeving muziek gespeeld. Geen enkel geluid dringt tot de sterfkamer door.

« Vanuit welke richting hoort u die muziek ?

– *Van daar boven !*

– *En hoelang al ?*

– *Sedert u op uw knieën zit. Hebt u het nog niet gehoord ? Luister ! Luister ! »*

En de jongen wijst met een levendig gebaar naar de Hemel, de ogen in extase opengesperd. De brave Gomin doet alsof hij de muziek ook hoort... Plots zegt de stervende met een stralende blik :

« Midden tussen al die stemmen heb ik die van mijn moeder herkend ! »

Wanneer Lasne Gomin komt aflossen vraagt de kleine koning hem :

« Denkt u dat mijn zus de muziek ook heeft kunnen horen ? Wat zou haar dat goed gedaan hebben ! »

Lasne weet niet wat hij moet antwoorden. Dan komt een uitroep van geluk over de lippen van de stervende. Hij richt zijn blik op zijn bewaker en zegt : *« Ik moet je iets zeggen... »*

Lasne komt dichterbij en neemt de hand van Lodewijk-Karel in de zijne. De jongen buigt zijn hoofd tot op de borst van zijn vriend die luistert... maar tevergeefs. Alles is gezegd. Lodewijk XVII schenkt aan zijn Schepper zijn ziel terug die zuiver is als een witte duif.

Nadat het lichaam is afgelegd gaat Gomin stilletjes terug naar boven : *« Nadat ik de deur achter mij gesloten had en ik er mij van vergewist had dat ik alleen was, heb ik het lijkkleed voorzichtig opgetild : ik heb hem aanschouwd, en mijn hart werd vervuld van tedere zowel als smartelijke gedachten. Men zou niet hebben kunnen geloven dat hij dood was. De rimpels die de pijn in zijn voorhoofd en in zijn wangen getrokken had waren verdwenen ; de mooie lijnen van zijn mond waren eindelijk tot rust gekomen. Zijn oogleden waren niet gesloten en zijn ogen straalden, zuiver als het blauw van de hemel. Men had de indruk dat zijn laatste blik die van een geliefd persoon gekruist had... Het leek wel of hij glimlachte. »*

naar een artikel van broeder Bruno van Jezus en het boek van zuster Marie-Angélique van het Kruis